

NOTAT

Regionernes arbejde med at nedbringe ventetiderne til demensudredning

02-03-2023

EMN-2020-00174

1611962

Rikke Gravlev Taageby

Indenrigs- og Sundhedsministeriet har anmodet Danske Regioner om en redegørelse for:

- Status på ventetiderne for demensudredning
- Beskrivelse af hvordan regionerne og Danske Regioner arbejder for at mindske ventetiderne på demensområdet.
 - Herunder status på arbejdet med at finde en ny privat klink at indgå aftale med.
- Beskrivelse af hvordan der tages hånd om demenspatienter, der oplever lange ventetider til demensklivker inden deres udredning.

Danske Regioner leverede senest en status for ventetider til demensudredning i juni 2022. Redegørelsen er opdateret efter ministeriets anmodning.

Status på ventetiderne for demensudredning

I forhold til aktuelle ventetider henviser Danske Regioner Indenrigs- og Sundhedsministeriet til Mit Sygehusvalg, hvor de aktuelle ventetider til demensudredning kan findes. Ifølge Mit Sygehusvalg er der på nuværende tidspunkt mellem 2-52 ugers ventetid. Ved seneste redegørelse var der op til 88 ugers ventetid, hvilket indikerer, at der har været en positiv udvikling i forhold til ventetiderne, om end de fortsat er lange.

Danske Regioner er bekendt med, at der aktuelt flere steder er lange ventetider til udredning for demens. Udfordringen handler grundlæggende om stigende efterspørgsel på udredning og behandling i kombination med knaphed på kapacitet. Regionerne arbejder med at nedbringe ventetiderne gennem forskellige initiativer.

Det er vurderingen, at der er behov for et langsigtet arbejdet for at nedbringe ventetiderne, som kun bliver mere aktuelt af den stigende forekomst af demens. Samtidig vil fremskridt i forhold til ny medicin på området fremover kunne sætte yderligere pres på behovet for hurtig udredning og en mere omkostningstung udredning samt opfølgning.

Danske Regioner gør opmærksom på, at midler afsat i forbindelse med demenshandlingsplanen udløber med udgangen af 2023. Uden afsættelse af flere midler kan det forventes, at ventetiderne til demensudredning vil stige igen.

Håndtering af patienter der oplever lange ventetider til demensudredning

Danske Regioner finder det vigtigt, at der tidligt igangsættes støtte og hjælp til mennesker med mistanke for demens og deres pårørende. Det er kommunerne, der har ansvaret for at levere den nødvendige praktiske hjælp og støtte. Det at man venter på udredning må efter Danske Regioners opfattelse ikke være en forhindring for at modtage den praktiske hjælp og støtte, der er brug for.

Udover hjælp og støtte fra kommunale tilbud, er der også forskellige muligheder for råd og støtte til rådighed via civilsamfundet. Fx tilbyder Alzheimerforeningen tilbyder støtte og rådgivning gennem deres online og telefoniske tilbud Demenslinien, som er et let tilgængeligt tilbud for alle borgere. Demenslinien kan fungere som et supplerende og rådgivende tilbud, som ikke mindsker ventetiderne, men kan være en støtte til borgere og pårørende og sikre en bedre trivsel og hverdag i ventetiden. Regionerne har fokus på at informere almen praksis og regionernes patientvejledere om rådgivnings- og støttetilbud i civilsamfundet.

I de tilfælde, hvor patienter ikke kan tilbydes udredning inden for 30 dage, har patienterne ret til at vælge frit mellem de regionale sygehuse. Regionerne forsøger så vidt muligt at hjælpe patienterne hen, hvor der er kortest ventetid. Det visiterende personale er ved planlægningen af tider desuden meget opmærksomme på forhold, som kan kræve hurtig udredning. Det kan for eksempel være, hvis der er mistanke om anden sygdom, atypiske symptomer, eller hvis der er tegn på hurtigt progredierende demens. Sociale problemer kan i visse tilfælde også begrunde tildeling af afbudstider.

Regionernes håndtering af udfordringerne med lange ventetider til demensudredning

Der er som beskrevet flere forhold, der påvirker ventetiden til udredningen af demens, og som har betydet, at ventetiderne gennem en tid har været stigende. Det gælder blandt andet:

- Manglende personaleressourcer, herunder mangel på de lægelige kompetencer, der er nødvendige i demensudredningen.
- Covid-19 medførte et generelt pres på sundhedsvæsenet, som også har påvirket demensområdet.
- Sygeplejerskestrejken medførte, at undersøgelser og behandlinger måtte udskydes, hvilket har medført større pukler, der er under afvikling.
- Stigende forekomst af demens og dermed stigning i antallet af personer, der har behov for at blive udredt er også med til at presse ventetiderne. Presset forventes kun at stige i fremtiden grundet den demografiske udvikling.

Alle regioner arbejder med at nedbringe ventetiden til demensudredning. Der arbejdes blandt andet på at tilføje yderligere personaleressourcer, understøtte et bedre samarbejde på tværs af hospitaler, almen praksis og kommuner, indgå aftaler om frivilligt merarbejde med personalet, mm. Nedenfor følger en nærmere beskrivelse af regionernes arbejde.

Region Nordjylland

I Region Nordjylland sker demensudredning efter den samordnede demensudred-

ningsmodel, der er aftalt mellem regionen, alle nordjyske kommuner og de praktiserende læger. Her gælder, at den indledende demensudredning aftales mellem patientens bopælskommune og egen læge. Herefter igangsætter kommunens demenssygeplejerske sin udredningsdel, og dette materiale sendes til den praktiserende læge, som på baggrund af kommunens oplysninger og egen lægefaglig udredning vurderer, om han/hun selv kan stille en diagnose og sikre opfølgning, eller om der er behov for at henvise til specialiseret udredning i Demensenheden.

Ved henvisning til Demensenheden medsender den praktiserende læge sit udredningsmateriale sammen med kommunens materiale. Der er således tale om et omfattende og givtigt materiale, som Demensenheden har at tage udgangspunkt i ved forundersøgelsen. Dette resulterer i, at patienter, der demensudredes i Nordjylland, oplever, at udredningen typisk igangsættes hurtigt i eget hjem af den kommunale demenssygeplejerske og i tilknytning til egen læge. Dette kan kvalificere den initiale udredning, så kun relevante patienter viderehenvises til udredning i regionalt regi.

At den kommunale demenskoordinator tilknyttes så tidligt i patientens forløb og fortsætter som tovholder i hele sygdomsforløbet, og ikke først tilknyttes, når der er stillet en diagnose efter endt udredning, er unikt for den nordjyske model og sikrer et tæt samarbejde mellem de involverede sektorer og højner kvaliteten af den samlede indsats for patienten i hele forløbet. Og ikke mindst kan pårørende sikres en hurtigere hjælp og aflastning.

I sekundærsektoren er al udredning og sparring med primær sektor samlet i en tværfaglig fysisk samlet enhed, som ligeledes sikrer, at der foregår en koordineret indsats for patienten tidligt i forløbet. Demensenheden har kontinuerligt samarbejds møder med alle kommunerne enkeltvis og repræsentanter for almen praksis for at sikre et optimalt samarbejde.

Det er aftalt med kommunerne og almen praksis at kigge på mulighederne for at optimere samarbejdsaftalen vedrørende demensudredning. Det skal undersøges, om arbejdsgange i relation til kommunikation kan forbedres, ligesom der skal ses på, om det kommunale udredningsmateriale kan slankes og ikke mindst sikre den fortsatte implementering af udredningsmodellen i almen praksis

Der er bevilget midler til kapacitetsudvidelse i Demensenheden fra foråret 2023. Patienter under demensudredning i Region Nordjylland følges allerede fra opstart i udredningsfasen før en eventuel diagnose af en kommunal demenssygeplejerske, der kan kontakte udredningsenheden, hvis der er observeret behov for hurtigere udredning.

Region Sjælland

Region Sjælland kan oplyse, at demensområdet har været drøftet i Regionsrådet den 3. januar 2023, hvor Regionsrådet godkendte en handlingsplan for nedbringelse af ventetider på demensudredning, herunder pukkelfvikling. Regionsrådet godkendte derudover, at en varig styrkelse af området skal indgå i den politiske prioritering i forbindelse med budgetforhandlingerne for 2024. Den godkendte handlingsplan betyder bl.a., at kapaciteten i udredningsenhederne skal øges, og at der skal indledes dialog

med den private leverandør Demens Danmark mhp., at det private tilbud opretter en afdeling/satellit på Sjælland.

Region Sjælland kan oplyse, at regionen lever op til målene i Dansk Klinisk Kvalitetsdatabase for Demens (DanDem) i forhold til kvaliteten i udredningen, herunder i forhold til andelen patienter, der får stillet en specifik diagnose. Desværre er vente- og udredningstiden endnu ikke blevet nedbragt. Udfordringerne er bl.a. mangel på sundhedsfagligt personale, pukkel pga. af Covid-19 samt opsigelsen af samarbejdsaftalen med Demensudredning Danmark. Endelig ses en generel stigning i antal henvisninger. Den generelle stigning i antal henvisninger forventes at fortsætte som følge af den demografiske udvikling.

I de tilfælde, hvor det er muligt, sendes patienter til det private tilbud Demens Danmark i Aarslev. Der er dog begrænset kapacitet, og kun patienter, der kan varetages på hovedfunktionsniveau inden for specifikke diagnoser (Alzheimers, vaskulær demens, blandingsdemens, alkoholdemens og mild cognitive impairment) kan varetages ved det private tilbud.

Derudover arbejdes der lokalt med at anvende frivilligt ekstraarbejde for at øge kapaciteten. Der er et fortsat fokus på rekruttering af sundhedsfagligt personale. Der er overvejelser om at styrke samarbejdet med primærsektoren via inddragelse af praksiskonsulent, så demensudredningsenheden i højere grad kan fokusere på udredning, mens primærsektoren tidligere involveres i opfølgningen.

Region Midtjylland

I Region Midtjylland er der etableret en fællesvisitation på demensområdet, der primært har til formål at sikre, at alle henvisninger visiteres til rette speciale, men som derudover også har til opgave at sikre, at kapaciteten udnyttes bedst muligt.

Region Midtjylland har igangsat en række initiativer, der har betydet, at ventetiden til demensudredning har været faldende. Demensenhederne har blandt andet arbejdet med at afvikle flere udredninger ved at udvide åbningstider på hverdage og i weekenden. Derudover er der igangsat projekter, der vedrører både forundersøgelser og udredningsforløb, og som bl.a. giver tilsagn om midler til 360 ekstra forundersøgelser ifm. demensudredning på Aarhus Universitetshospital. Parallelt hermed arbejdes der på løsninger ift. øvrige dele af demensudredningen. Der har også været fokus på adgang til MR/CT. Endelig er der i Regions Midtjylland igangsat en prøvehandling på Hospitalsenhed Midt vedr. snitfladerne mellem demensudredning i neurologisk og geriatrisk regi sm led i at styrke patientforløb og udnytte kapaciteten i geriatrisk regi.

Der arbejdes fortsat på at sikre en permanent udvidelse af kapaciteten til demensudredning, så der sikres en bedre balance mellem antallet af henvisninger og den kapacitet, der er til rådighed, og så det nuværende fokus på nedbringelse af ventetid kan fastholdes.

Derudover sættes der – med afsæt i en faglig audit på demensområdet i februar 2023 - et fagligt arbejde i gang med henblik på at afklare potentialet for yderligere at styrke

samarbejdet mellem de involverede specialer og udveksle erfaringer på tværs af de tværfaglige enheder til gavn for patienterne på området.

Region Hovedstaden

Regionsrådet har bevilget 3,5 millioner kroner årligt til opgradering af kapaciteten og nedbringelse af ventetider i alle klinikker fra 2022. Der er dog udfordringer forbundet med nedbringelse af ventetider, herunder at det er svært at rekruttere til demensområdet, og at der samtidig er et stigende antal patienter, der skal udredes.

Alle klinikker arbejder løbende på at tilpasse kapaciteten, herunder arbejdes der med løsninger på billeddiagnostisk kapacitet. Med tildeling af de ekstra budgetmidler forventes det, at der kan indgås aftaler om frivilligt ekstra arbejde, som kan bidrage til at nedbringe den pukkel, der er forårsaget af sygeplejerskekonflikten. Det har ikke været muligt med de forhåndenværende ressourcer at afvikle denne pukkel.

Udover øget kapacitet kan god udnyttelse af regionens samlede kapacitet bidrage til at holde ventetiderne nede. Alle hukommelsesklinikker har i forbindelse med udredningen fokus på information til og evt. dialog med både egen læge, og med visitation og demenskoordinator i patientens kommune, jf. aftalerne i Forløbsprogram for demens. Region Hovedstaden har herudover etableret en særlig samarbejdsaftale mellem psykiatrien og hukommelsesklinikkerne om visitation af og behandling af patienter med demens og svære adfærdsforstyrrelser.

I 2022 udredte hukommelsesklinikkerne i Region Hovedstaden i alt ca. 3900 patienter i 2022. Det er det højeste antal nogensinde. Ventetiden til forundersøgelse varierer p.t. fra 6 uger til 6 måneder på regionens fire klinikker. Det skal bemærkes at klinikkernes rolle er forskellig mht. visse patienter, hvor Rigshospitalet har højt specialiserede funktioner, mens Bispebjerg og Frederiksberg Hospital alene modtager ældre patienter. Den høje aktivitet har været muligt pga. en mindre budgettilførsel og øget kapacitet som følge af puljemidler fra SUM. I årene 2018-2021 (med puljemidler) har der været ca. 3.200 udredninger i Regin Hovedstaden. I årene forud var der væsentligt færre – ca. 1.700. De statslige puljemidler overføres imidlertid for sidste gang i 2023 – og uden forlængelse forventer regionen, at ventetiden vil stige.

Med ekstra økonomi har hukommelsesklinikkerne kunnet ansætte eller frigøre ekstra specialister og vikarer og desuden ved frivilligt ekstraarbejde kunnet nedbringe ventetiderne væsentligt. Det har haft god effekt. Det har været svært, men muligt at rekruttere ekstra mandskab. Men det tager lang tid at vende situationen, særligt efter den ekstraordinære store pukkel, som var et resultat af sygeplejerskestrejken.

I februar 2023 går alle hukommelsesklinikker i regionen i gang med et fælles projekt: "Fokuseret indsats – kliniske kvalitetsdatabaser". Her har klinikkerne valgt, ved fælles inspiration, særlige indsatser og nye aftaler om at arbejde med at forbedre performance på indikator 1 i DanDem databasen (andel som er færdigudredte inden for 90 dage efter henvisning). Denne indsats kommer også til at indeholde initiativer vedr. nedbringelse af ventetiden til forundersøgelse. Projektet løber til oktober 2024. I regi af Demensrådet

vil man kunne drøfte det potentiale som ligger i snitfladerne mellem hukommelsesklivniker – og hhv. almen praksis og geriatri. Der er allerede struktureret fælles samarbejdsaftale med psykiatri.

Region Syddanmark

Ventetiderne til demensudredning i Region Syddanmark afspejler de udfordringer demensklivnikerne har oplevet de seneste år, herunder har sygeplejerskestrejken, rekrutteringsudfordringer og covid-19 betydet en væsentlig stigning. Der arbejdes nu blandt andet med forskellige pukkelaflivklingsinitiativer i form af aftale om frivilligt ekstraarbejde med overlæge, sygeplejerske og lægesekretærer (DSR og HK) samt øget lægekapacitet i form af to neurologer ansat på deltid pr. 1. januar 2022.

Sygehusene mødes på ledelsesniveau for at drøfte den fremadrettede organisering. For at afhjælpe det akutte problem samt på sigt sikre en bedre rekrutteringssituation, er der planer om at ansætte yngre læger, som under supervision af speciallæger kan forstå demensudredning.

Derudover er der generelt fokus på effektivisering af arbejdsgange bl.a. via brug af den Syddanske forbedringsmodel, samt på forbedring af henvisninger fra almen praksis ved at tilpasse ressourcer svarende til antallet af henvisninger og sende retur til egen læge, hvis henvisningerne, der modtages, ikke opfylder kravene. Derudover er der lavet en ny aftale om MR-scanning og truffet aftale med nuklear medicin om ekstra kapacitet.

Eksempel fra Demensklivnik Fyn på, hvordan der bliver arbejdet med at nedbringe ventetiden: I efteråret 2022 blev der ansat en overlæge i psykiatri med stor erfaring fra demensklivnik, og i januar 2023 er der blevet ansat en afdelingslæge i neurologi svarende til 2,5 dage om ugen i Demensklivnikken. Det har været afgørende for, at demensklivnikken har nedbringe ventetiden til forundersøgelser. Lige nu har demensklivnikken udlånt fra psykiatrien tre speciallæger i psykiatri svarende til 0,6 årsværk frem til sommer. Dette er en ekstra dimensionering, som i løbet af 2023 udfases. Til marts og april 2023 begynder der tre hoveduddannelseslæger i psykiatri, som også kommer til at være i Demensklivnikken. Demensklivnikken har løbende anvendt frivilligt ekstraarbejde, og effekten har mest været at kompensere for sygdom over vinterhalvåret. Det afgørende middel mod ventetider har været ansættelserne af to speciallæger.

Demensklivnikken tilbyder løbende afbudstider til patienter, der har mulighed for at komme med kort varsel. Klivnikken har korrespondance og dialog med de praktiserende læger for at hjælpe med rådgivning og evt. forslag til behandling. Denne vejledning hjælper de praktiserende læger med at håndtere de forskellige henvendelser fra patienter og pårørende.

Aftale med privat leverandør af demensudredning

Danske Regioner har indgået aftale med en privat klivnik på Fyn (DemensDanmark) om demensudredning og behandlingsopstart i slutningen af 2022. Klivnikken har modtaget omkring 100 henvisninger fra regionerne, har pt. 12 ugers ventetid og der er aftalte en kvalitetsopfølgning som bl.a. inkluderer audit af patientjournaler.